

"ረቢ ሂቡኒ፣ረቢ ወሲድዎ!"

=====//=====

ክቡራት አንብብቲ፡ክመይ ትኹት አለኹም፤ ኹሉ አማን ወ ሠላም ክኸነልኹም እምነይ፡በሉ፡ናብ ቐንዲ ቁውም-ነገረይ ክብለኹም'የ።ቐድሚ ገለ ዓመታት አብ ጉዳይ ከረርትን ሰብ ጭራ-ዋጣ ወይ አዝመርቲ አድሂቦ ገለ ጽሑፋት እናሓናጠዎኹ ናብ ዝተፈላለዩ ማዕከናት ዜና እልእኹ ምንባረይ ዘንቡብዎን ዝሰምዎዎን ይዘኸኑዎ ኢዮም እብል።

ብዘተፈላለዩ ምክንያታት ድማ ክቐጽለሉ አይክአልኩን።ሓደ ብዙሕ ሰነድ ዝሓዘ ሃርድ-ዲስክ ኩነ ላፕቶፕ ምብልሻው ዘንቐሎ ክኸውን ኹሉ ብተወሳኺ'ውን፡ አብ ገለ ማዕከናት ዜና ብፍላይ ፊደዮን ቲሺን ጣቢያታት ዝግዩ ጋዜጠኛታት ምንጩ ብዘይምግላጽ ከም ናቶም መፅናዕቲ አምሲሎም ክቐርብዎ ብምዕዛብይን ካብ ፈለጥተይ ብምስምዕይ ዝተበገሰ ካልእ ረቂቁ ኮይኑኒ ኢዩ።

እንተኹኩሕልፍ-ሕልፍ እናበልኹ፡አብ ማሕበራዊ መራኽቦታት እጽሕፍ ምንባረይ ግን ተጎሰዩ ዝሕለፍ አይኹንን እብል።ነዚ ድማ አዝሓለፈ 5 ዓመታት ካብ ዝለጠፍኹም ንሰለሰተ ሓፀርቲ ጽሑፋት ጠርኒፈ ንሎሚ ክቐርቦም'የ።ቀዳመይቲ ብዛዕባ የሕያ ኪያር ተጻሕፋ ዝነበረት ኢያ።

“ወርዮን ወናምን ሥነ-ጥበብኛ የሕያ ኪያር-ካብ'ቶም አዚዮም ህቡባት ሰብ ጭራ-ዋጣ ወይ አዝመርቲ ዝበሃሉ ሓደ እዩ።አብ ዓዲ ሰብዑ፡መራጉዝ ከም-ዝተወልደን ዝግበዩን ፈለጥቱ ይዛረቡ እዮም።

"ጽሞቕለይ ሰዋዩ፣
ተ'አቢኺ ዓድዎ አለዋዩ።"
"ጽሞቕለይ ሰዋዩ፣
ተ'አቢኺ ሸረ አለዋዩ።"

ዝነበረ ናይ ሕዝቢ ደርፊ፡አብ ግዜ ኃይላሥላሴ ኮነ ደርጊ ከኣ፡

አዝማሪ ንጉሰ የሓንሰ

"ጽሞቕለይ ሰዋዩ
ጽሞቕለይ ሰዋዩ፣
ተ'አቢኺሰ መንደፊራ አለዋዩ።"-

-ገይሩ ንሕዝቢ ሰራዩ ብቐንዱ፡ብሓፈሻ ንአድመጽቱን አድነቐቱን ይደርፍ ነይሩ።

ሰብ ጭራ ዋጣ አብ ግዜ ኃይለሰላሴ ሓውሲ ንእሸተይ ማሕበር ነይራቶም እዩ።አብ ደርጊ ግና አቦና ኤልያስ መሰመር ዝመርሕዎ፡ አብ ባር ሰውሒ ፈረሰማይ፡ዕዳጋ ሓራጅ መራኽቢት ዝነበርት ዕልልቲ ማሕበር ነበረቶም።

አብ ጊዜ ኃይለሥላሴ እቲ ፖለቲካዊ ጎኑ ገዲፍኩ፡ዓበይቲ ወልዲ ፍቕርን ስኒትን ዝነበሩ ጥዑም ጊዜ ምንባሩ እናሻዕ የዋግዑ እዮም።

እኒ በዓል ኤልያስ መሰመር፡እኒ የሕያ ኹያር፡እኒ ብረይ ይሓንሰይ፡ንጉሰ ይሓንሰይ፡አያ ገብሩ፡ብዛየን፡ገብረአኒና፡ገብረጸድቐ፡እኒ ዝበረመድሕን ኪዳነ፡አያ ጥላሁን፣ ወዘተ ዝርኹብዎም-አለዉ ዝበሃሉ ሰብ ጭራ-ዋጣ ወራይ ነይራቶም፣ ናብ ዓዲ-አቡን ናብ እንዳ ቤት የሓንሰይ ወራይ ነይራ ሓቢሮም፡ካብ መንደፊራ ተታሒዞም መጸኢም ነይሮም። “ሰሓቕን ፍቕርን ዝነበረ ንሎሚ ይግበሮ!”-ይብላ በዓልቲ ቤት ነፍሲሔር ንጉሰ ይሓንሰይ።

አብ ጊዜ ደርጊ ከኣ ፍቕሮም መሊሱ ሰዊዱን አጉላዕለዑ ብምንባሩ፡አቶ ገብረመድሕን ዝተብሃለሉ በዓል ፈረሰ-ማይ ዝሰርሕዎን ዝነበሩ፡ጭራታት ናብ መንደፊራ ናብ እንዳ አዝማሪ ብረይ ይሓንሰይ ይሰደድ እሞ፡ናብ ከተማታት ኤርትራ እሸዋዎ ነይሮም እዮም። ‘ሓልዮትን ምክብባርን ይበል’-ኢዩ ነይሩ።

እሞ ደኣ፡አብ መርዓ እንዳ አቶ ዓብደልዋሰዕ፡ድሮን አብ መርዓ መዕልትን ንክደርፍ ዝተጸወዐ ተጻዋቲ ጭራ-ዋጣ አጋጣሚ ነገር ሰይጣን ዶ ንበሎ፣ ወዱ ይሞቶ!

ናይ እሱላም ነገር ምክባድን ከልበትበትን የብላን እንዲዩ መቸም።ወዱ ቐቢሩ! ከምዚ ናይ ክርስትያን 40' ዶ 80' ዶ እንክይበለ፤ ኣብቲ መርዓ ሓያል ወኒ ዘለዓሎ፣ኸንጻወትን ህለሃይን ዝተግዘቡ ሰኹፋት ወኸፋት ከምዚ ኸብሉ ተወኸሰዎ።

"እንታ የሕያ፣ትማሊ ትማሊ ወዲካ ሞይቲካ፣ትማሊ ትማሊ ሓመድ-ድብ ኣልቢሰካ፣ካን ተራእዩካ ዲዩ ኣብ መርዓ እንዳ-ማትካ ክትጻወትን ክትዘልልን፤"-ይብልዎ።

የሕያ ሸኮር ከኣ፡

‘ረቢ ሂቡኒ፣ረቢ ከኣ ወሲድዎ!’ ምስ ዝሞተ’ ዶ ደኣ ክሞውት ኢልኹም፤"-ኢሉ ምስ መለሰሎም።እቶም ተኣኺሎም ዝነበሩ ድማ ብሰሓቅ ተዋሕ በሉ።እታ መልሲ ኸኣ ዘይተዳግም ‘ተረኽብ ዘረባ ግዲ ኮይናቶም!’-ግርም ምላሽ ኮይናቶም፣ናብ ወራዮም ተመልሱ ንብብለኩም።

“ክሰታይና ፈትዩካ ከም ሸክና፣ ካህን ይፈትወካ ከም ብራና።”

ኣቶ ገብረሚካኤል ገብረመድሕን ዝተብሃሉ 'ሃለቃ'፣ሎሚ ኣጋጣሚ ኮይኑ ኣብ መጋርያ-ወግዲ እናዕለልና ከለና፣በዛዕባ መንደፈራን ሕይወት ዓዲ ወግርን ኣልዲሎም ሰለዘይዘግቡ፣ኸንራኩብ ከለና ካብ ባህልን ታሪኽን ሕውይወትን መንደፍራ ኣልዲልና ህጁም ኢና ንብል ኸንራኩብ ከለና።

እሞ እዞም ኣቦ፡

"ኣዋልደየ ኪዳ ዕብዳ ላዕላይ ሰማይ'ዶ ኣለዎ ሚዳ።"

ኢሉ ኣብ ግዜ ኃይላ/ሥላሴ ዝደረፈ፡ የሕያ ኪያር ኢዩ፣ከማን በዛ 'ኺዳ ዕብዳ!' ዝብለካያ ንኸዕውላን ክዘላን ዝደፋፍእ ኣንጻር ባህልናን ክብርታትናን ዝኮነ መልእኽቲ ብምድራፍካ ካብ ወድድር ተሪፍካ/ተገለፍካ እምበር ብካእል-ሲ ኣይኮንካን ከም ዝበልዎ ደያኑ የዕለሎሙኒ እሞ፣ገለ ትፈልጥዎ ተሃለዩኹም ገለ በሉና ኢኹም።ክነራጉዶ! ኩነ ከነጣልሎ እብል።

→ **ህቡብ በዓል ጭራ-ዋጣ መኩንን ኣሰረሰህይ**

እንተ ኣነ ምስ ደርሬ የሕያ ኺያር ይዘናጋዕ ኣለኹ።ንሎሚ ብዛዕባ የሕያ ኺያር ብሓጸሩ ነዚ እመሰል፣ካልእ ግዜ ከሰፍሖ እየ ንሰኩም ትፈልጥዎ ተልኩም ከኣ ዋላ ናብ ግለይ ብሕን (inbox) ከም ናይ ወትሩ ደገፋትኹም ግበሩለይ ኢኹም።

“ዓደይ ዘይብሉ ኣይገዛይን፣ ከብተይ ዘይብሉ ኣይደምበይን፣ ወሸማ ዘይብሉ ኣይሰገኣይን።”

ናይ የሕያ ኺያር ሰእሊ የብለይን።እዞም 4 ህቡባትን ወሩያትን ሰብ ጭራ-ዋጣ እዮም።”

እታ መበል ካልኣይ'ቲ ድማ ኣብ ጉዳይ ኣቦ ባህላዊ ጭራ-ዋጣ ዝኩነ ኣዝማሪ ገብረጻድቕ ገብረሚካኤል ዘድሃበት ኢያ ትኸውን ዘላ።

“ዓቢይ ሥነ-ጥበብኛ ገብረጻድቕ ገብረሚካኤል (ገረንቺኤል)፡ኣብ መበል 20 ክፍለ-ዘመን ካብ ዚነበሩ ኣዝመርቲ ወይ ሰብ ጭራ-ዋጣ መዳርግቲ ኣልቦ በዓል ዕለ ምኳኑ ብኣማኢት ሰባት ኣብ ፈቐድኡ ዚምሰክርሉ ጉዳይ'ዮ።

ኣብ ምድራ-ሓበሻ፡ኣብ ግዜ ኃይላ/ሥላሴ ጭራ ከመይ ከምትውቃዕን ትሰራሕን ዳርጋ ንዝዩምሃሮ ሰብ ዳርጋ የለን ኢዩ።ኣብ'ዚ ወሸጠ ርብዒ-ዘመን ከማን ብርኽት ዝበሉ ምሰክርነቶም ኣብ ዝተፈላለዩ ማዕከናት ዜና ክገልፅዎ ሰሚዕናን ተግዚብናን ኢና።

አብ ዘመነ ጃንሆይ ድማ አብ ሕልፍኚ ቤተ-መንግሥቲ ብኸብሪ ተዓዲሞም፣ ካብ'ቶም ብቀዳመነት ዝዕደሙ ሓደ ኢዩ ነይሩ።ነዚ ድማ ቤተ-መንግሥቲ ኣሥመራ፣አዲስ አበባ፣ባጽዕ ኩነ ጎንደርን ካልኦት ከተማታት ዝምስክርኦ ፍረ-ነገሩ'ዩ።

→ **አቦ ጭራ-ዋጣ ገብረጻድቕ ገብረሚካኤል (ገረንቹል)**

አብ ከተማታት ኣሥመራ፣እኒ ዓድዋ፣ዓዲ-ኻላ፣መንደራ፣ደቀምሓረ፣ባጽዕ፣ደሴ፣አክሱም፣ቮረ፣መቐለ፣አዲስ አበባ፣ናዝሬት፣ጎንደር ወዘተ ኣዚዩ ምሩጽን ወናም ኣዝማሪ ኮይኑ ብልዑል ጠሉብ ሰሪሑ ኢዩ።

አብ ምርኢት ፈሰተኻል ኤክስፖ-ኣሥመራ አብ 1961 ዓ/ም ወይ ድማ አብ 1969 ዓ.ም.ፈ፡ዘተሳተፉን ብቀዳመነት ካብ ዝተሸለሙን ሓደ ኢዩ።

ብሰሪ ፖለቲካዊ ብዙሕ መከራን ምጉስቋል በጺሕዎ'ዩ፣ሓያል እምነቱ ድማ ብዙሕ ዋጋ ኣክፊልዎ ኢዩ።ክሳብ ቅድሚ ዕሰራ ዓመት (ሎሚ 22 ዓመት)፣ካብዛ ዓለም ብሞት ዝፍለይ-አብ ጉዕዞ ሕይወቱ ዋላ ሓሚሙ አብ መዕቀቢ ሕሙማት ተዓቂቡ፣ብተፈጥርኦ ዳእለኛ ብምንባሩ፣ብቀልድን ዋዛን ኣዚዩ ልሉይ ሰብ ኢዩ ነይሩ።" እታ ሳልሳይቲ ድማ አብ ጉዳይ ገብረጻድቕ ኮይና ግን ምስ 'ዝማም' ዝብል ብምትሕሓዝ ዝተጸሕፈት ኢያ ኾይና ዘላ።

"ዝማም እዛ ዝማመይ ወይዘ ናይ ሕማመይ።"

'ዝማም' ዝብል ከተንቢቡ ከለኹም፣እንዳ ዝማም እንዳ ሰዋ ትዝኸሩ ብዙሓት ኢኩም ክበሃል ይክእል እመስለኒ።ንሓየሎም 'ቐቲልዎ' ዝበሃል ጀሚል ያሲን (ወዲ ያሲን)፣እንዳ ዝማም ብግልባዎ መንበራቤቶም' ያ ነይራ።እንዳ ዝማም ከም ሓንቲ ግንንቲ እንዳ ሥዋ ክመጽእ ከሎ ከም ወዲ ማማ መጠን፣ንኹሉ ሰብ ሰዋ ወይዘር ዝማም ይጋብዝ ከምዚነበረ ዝዕልሉ ኣይሰኣትን ኢዮም።

→ **ኣዝማሪ ገብረመድሕን፣ኣዚዮም ዝሓጸሩ በዓል ጭራ-ዋጣ 20ክ-ዘመን'ዮም።**

ሓየሎም፣ንባዕሉ ሰዋ ኣመና ይፈቱ ምንባሩ፣ ዓበይ ሓፍቱ ኹነ ዓበይቲ ሰባት ይዛረቡ እዮም።ሓየሎም፣ ንባዕሉ ብግዜ ኅይለሥላሴ ካብ ዓድዋ ይኹን ካብ ቮረ ናብ ኣሰመራ ክከይድ ከሎ እንዳ ሰዋ ምኻድ ይፈቱ ምንባሩ ዝዝኸሩ ኣሎዉ ኢዮም። ሙዚቃ ድማ ፈታዊ ኢዩ ዚነበረ።ጭራ-ዋጣ ድማ ዝገደድ ፍቕሪ ከምዝነበረ ፈለጥቱ ዘውስእዎ'ዩ።

'ምናልባት እንዳ ዝማም ከማን ይመጽእ ነይሩ ይኸውን'ዩ' - ምስኽር ኢና ብጭቡጥ ዘይረኹብና እምበር ሓየሎም መንእሳይ ኣብ ዝተኣከበሉ ኩሉ መዘናግዒ ቦታታት ምኻድ የዘውትር ምስ ምንባሩ ድማ ርዳእ ነገር እመስል'ዩ።

እቲ ንዝማም ብጭራ-ዋጣ ዝደረፈላ፣ አቦ ጭራ ዋጣ ገብረጻድቕ ገብረሚካኤል 'ገረንቹል' እውን እግሩን ጭራኡን ናብ እንዳ ሰዋ ኣመና ይፈቱ ነይሩ።እንዳ ዝማም ከይተረፈ ከም ሰቡ ይመላለስ ምንባሩ ዓበይቲ ይዛረቡ እዮም።

ብዙሓት ደረፍቲ ዝማም ኢሎም ዝደርፍዎ ቐድሚ 50 ዓመት ኣቢሉ፣ገብረጻድቕ ዝደርፎ ዝነበረረ ደርፊ እዩ ኣሓዲሶምን ከለሶምን ዝደርፉዎ ዘለዉ ክበሃል ይክእል ኢዩ።

"ዝማም ኣንቲ ዝማም ምሳኪ ምንባር ተማም"

ዝብል ከይተረፈ ናይ ገብረጻድቕ እዩ፣ታ ብዙሕ ባህላውን ኣብ ወራያት ዝድረፍ ዝነበረ ደርፍታት ገብረጻድቕ ገብረሚካኤል ምኻኑ ጋዜጠኛታትን ጸሓፍትን፣ ኣብ ግዜ ኅይለሥላሴ ነበር፣ዝዋጥዩ ዝነበሩ ሰብ ጭራ-ዋጣ ይኹን ሰብ ጸጋ ዕድመን እናኻዕ ይሕብሩ እዮም።

‘ገብረጻድቅ ዘይተዘመረሉ መዝሙር ሥነ-ጥበብ እዩ።’ ክበሃል ዝኸእል ድንቂ በዓል እሙር ጥበብ ዘመን’ና’ዩ ነይሩ።”

ክቡራት ኣንቡቲ፣እዚ ንሎሚ ይኣኸል ኢዩ ክብል እፈቱ።ኣብ ዝተፈላለዩ ጊዜያት ኣብ ገጻት ማሕበራው መራኽቦ ይኹን ኣብ ገለ ማዕከናት ብዙኃት ዝተቃልሐ ወይ ዝተዘርገሐ-ተመሓይሹ ወይ ተኣሪሙን ሰዊዱን ምቕራቡ ኣድላይን ኣገዳስን ምኳኑ ክግንዘብ ብምክእለይ እዩ ጠርኒፈ ነቶም ነብብክምዎ ዘይትፈልጡ ይኹን ንዝበለጸ ምርምርን ኢሂን ምሂን ሓጋዝን ቀላሰን ተራ ከም ዝህልዎ እምንቶይ ወሰን ዮብሉን’ዩ እብል።

→ አዝማሪ ኤልያስ መሰመር

ምሥጋና፡

#ንኹልኹም ኣብ ዝተፈላለዩ እዋናት ይኹን ኣብ ዝተፈላለዩ ቦታታን ከተማታትን ዘለኹም፡ኣብ መሰርሕ ምምእራር ሓበሬታ ከለኹ፣ንዝገበርኹምለይ ኩልንትናዊ ደገፋትን ብልቢ ደጊመ ኤመሰግን።

ኣብራሃም ብርሃነ (shamdenden@gmail.com)

